

De Poemp

DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT HEEMKRING DAVIDSFONDS NIJLEN
NUMMER 67 □ 07-08-09/2010 □ P309458 □ AK 2560 NIJLEN1

750 jaar

Bevel

Voorbeeldige samenhangigheid bij enthousiaste viering 750 jaar Bevel!

Bevel vierde enthousiast zijn 750-jarig bestaan en toonde zich hierbij van zijn beste zijde. Volks en saamenhorig werd in korte tijd een knap feestprogramma samengesteld dat onder een stralende zon op zaterdag 4 september aan een massa binnen- en buitendorpse mensen gepresenteerd werd. Het organisatiecomité had hiervoor de medewerking gekregen van Chiro, TTK Bevel-Nijlen, Fanfare St.-Cecilia, Cantemus, KWB, Ziekenzorg, KVLV, LG Bevel-Kessel, Basisschool Kinderpad, Handige Biekes, Bevelse Lichtjes, Okra, KFC Bevel, Kerkraad en Parochieteam. Ook de samenwerking met het gemeentebestuur verliep voorbeeldig. Op het programma stonden tal van optredens en een verenigingenmarktje met een aanwezigheidswedstrijd. De fototentoonstelling, waarin een stuk geschiedenis van Bevel verwerkt werd, wekte veel belangstelling. Na de dankmis in de vooravond was het de beurt aan de fuifnummers. Bij hen oogstten onder meer Bert Gielen & Popular Friends een overweldigend succes. Eén zaak is zeker: Bevel heeft zijn 750-jarige bestaan opgemerkt gevierd. Proficiat!

Walter Caethoven.

Over de viering van 750 jaar Kruiskensberg berichten we graag in ons volgende nummer.

*Bij de foto's,
van boven naar onder:
Jeugdig enthousiasme op het
podium(1), terwijl mama's en
papa's geamuseerd toekijken (2).
Het verenigingenmarktje lokte heel
wat kijklustigen (3) onder het
toeziende oog van reuzin Bevela (4).
Jong geleerd, oud gedaan?! (5).*

Lezers schrijven

Maria Houben, een trouwe, kranige lezeres uit Kessel, bezorgde ons een reeks herinneringen "uit de tijd van toen". Ook de "betboom", door Jos Thys beschreven in Poemp 60, hoort daarbij!

Herinneringen aan de "betboom"

gespaard blijven, moest vaststellen dat de boom tot aan de wortels afgezaagd was. Niets van dat monument was nog te zien. Het leek of de ziel van Kesselheide gestorven was... Ja, oorlogswinters waren hard; de machtige stam van de "betboom" zal weldoende warmte gebracht hebben in menig heidewoning.

Maria Houben.

Kleur bekennen...

De Poemp in vier kleuren oogst onverdeelde bijval bij onze lezers, zoveel is nu wel duidelijk. Naast talrijke mondelinge aanmoedigingen kregen wij ook waarderende brieven van onze trouwe lezers Octaaf Engels en Jeroen Janssens (Erfgoedcel Kempens Karakter). Bedankt, iedereen!

Twee boeken Poemp!

Tot onze spijt moesten wij in Poemp 64 berichten dat het Psychiatrische Ziekenhuis van Geel stopte met het inbinden van tijdschriften. Wij beloofden een andere goede inbinder met schappelijke prijs te zoeken en

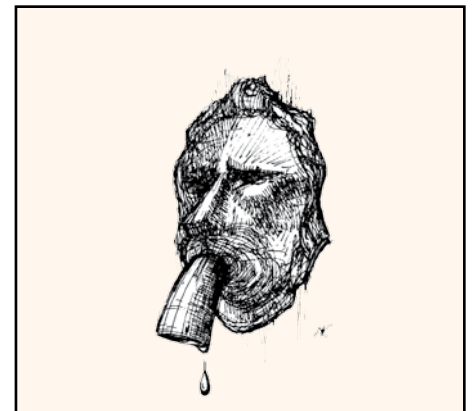
hebben die dank zij lezer Herman Bellens gevonden (Bedankt voor de tip, Herman). Onze lezers kunnen 30 Poempen degelijk laten inbinden voor zegge en schrijve 14 Euro bij:

Activering "De Link",
Antwerpsestraat 179
2640 Mortsel
Telefoon : 03.844.59.18

Met twee boeken Poemp geraak je al aan nummer 60 en ben je (voorlopig) gesteld!

Hartelijke dank...

De Poemp mocht voor haar lezers een greep uit de fotoverzamelingen van Lena Peeters (dochter van onze betreunde medewerker Jef), Jos Van Gansen en Rudy Verdonck kopiëren. Verder kregen wij interessante tips van lezers Hubert en Paul Demeersman. Hartelijk bedankt, allemaal!

Het lek van De Poemp

Lezer René Douws ontmoeten wij af en toe in het "Badhuis" in Kessel. Hij maakte ons daar erop attent dat onze gemeente op 4 september 1944 bevrijd werd. Bijgevolg moet Sooi De Boeck tijdens de Nijlense meikermis '44 door de Duitsers aangehouden zijn en niet tijdens die van september, zoals we in Poemp 66 veronderstelden. Bedankt voor de aanvulling, René.

In het begin van de oorlogsjaren was de "betboom" voor mij een wegwijzer. Iedere dinsdag ging ik door de Kesselheide naar mijn ouders die op de Herenthoutsesteenweg in Nijlen woonden. Tijdens de wintermaanden, wanneer het vroeg donker was, stak de kruin van de boom hoog boven de bossen uit en was voor mij een baken waarop ik mij kon oriënteren. Zo wist ik dat ik niet ver meer van huis was.

Op een dinsdagmorgen zocht ik tevergeefs naar zijn hoge kruin. Ik, die dacht dat de waker over de heide zou

Een Nijlense Wagenmakersfamilie

Daar waar de Gemeentestraat eindigt en de Bouwelsesteenweg begint, loopt de Nijlen Beek onder de weg. Als we nu vanop de brug naar die beek kijken, krimpt ons hart ineen. Waar is die paradijselijke toestand met stekelbaarsjes en “meurekatjes” heen? Een “meurrekat” heet in het algemeen Nederlands kleine modderkruiper. Het is een visje van 10 tot 14 cm lang. Aan zijn bek zitten 6 korte tastdraden (snor), die hij gebruikt om ‘s nachts naar voedsel te zoeken. Wie weet, misschien komen ze ooit nog terug. Of zijn ze al terug?

De Bouwelsesteenweg, begin vorige eeuw. Links de boerderij van Gust De Doncker en Lie Keynen.

Vanop diezelfde brug zag je vroeger, richting Bouwelsesteenweg, de boerderij van Gust De Doncker en Lie Keynen (links vooraan op de foto). Ze woonden er met hun vijf kinderen. Zij huurden deze boerderij van de familie Colen, want deze boerderij werd gebouwd door “Suske” Colen. Tenminste, zo noemden de Nijlenaars hem toen. In de Nijlense archieven vonden we hem terug als Ludovicus Colen, °Nijlen 11 12 1841, +Nijlen 29 11 1906. Hij was gehuwd met Maria Anna Van Herck, °Nijlen 05 09 1846, +Nijlen 05 09 1919.

Wagenmakersboek

Tot nu toe lijkt dit een alledaags verhaaltje over vroeger, maar een

meer dan honderd jaar oud wagenmakersboek maakt het bijzonder. Door een gelukkig toeval kreeg ik het in

Een uittreksel uit het wagenmakersboek. "Eenen kloon en schotel gebonden", lezen we, en "een nief eeg met zes tanden"...

Car. Pietsens		
	De wiegvoet gemaakt	4,30
noy	eenen kloon gebonden	1,00
	eenen messen bolder/hyd gehad	1,50
"	eener steel en de bylgestettes	0,60
"	eener kloon en schotel gebonden	0,15
"	twee kloonen gebonden	0,10
"	een kloon gebonden	0,05
"	eener kloon gebonden 2 banden	0,10
	De Wed. Veeleke	2,80
	een nief eeg met zes tanden	15,00
		Wolvaan

handen en het wekte meteen mijn interesse. Het is het wagenmakersboek van Suske Colen. Het begint op 10 ‘meert’ 1875 en eindigt op 16 juni 1910. Het Nijlen van toen telde tussen de 2000 en 2500 inwoners...

Suske had een mooi handschrift, een vaste hand. Tot de zomer van 1906. Toen werd het minder mooi, onvaster. Niet verwonderlijk, want in november 1906 overleed hij, bijna 65 jaar oud, in zijn woning (boerderij) aan de Bouwelsesteenweg. Het laatste wat Suske Colen nog noteerde was :

Stinus Peeters : een klos aan de ploegvoet (kosten 0,75 fr).

August Colen schreef nadien nog vier jaar verder. Hieronder een fragment uit het boek.

Suske schreef alles zoals het toen uitgesproken werd in “Nale”. Dus een klomp is een kloon en een nieuwe eg is een nief eeg. En een gebarsten kloon werd toen nog gebonden met een dunne, stevige ijzerendraad. De wegwerpmaatschappij moest toen nog komen ... Let op, wanneer er staat “den wiegvoet gemaakt = 0,30” dan gaat het hier over de Belgische Frank, dus eigenlijk over... 30 centiemen

Bladerend door die 159 beschreven bladzijden van het boek kwamen we nog meer gangbare Nijlense uitdrukkingen uit het boerenleven tegen.

Aantekeningen

Hieronder nog steeds vrij goed verstaanbare aantekeningen.

een paar wielen uitgezaagt
een gemak gemaakt
een kloon gebonden
dry wishouthamers gemaakt
nief velgen en vyf nief speeken in de wielen (*speek=spaaak*)
twee paar wielen uitgesneden
de bussen van de kar opgespiet en vastgezet (*bus zit bij de as*)
een nieven slijpsteenbak
een houtje voor den tilburg (*praalkoets, licht tweewielig rijtuig op veren, met één paard, voor twee personen*)
een paar nief wielen voor de malbroek (*grotere kar*)
een zykkar met brede wielen (*zykkar: beerkar*)
een boom in de biehal (voor de schoolmeester) (*een bodem in de bijenhal*)
een nieven zykbak gemaakt van 6 hectoliters (55,00 frs)
een nieven tap in de zykbak
twee boomen in de eemers gezet (*boomen=bodems*)
haamhout lochter gemaakt (*dwarshout of zwengel aan een wagen, waar de trekstangen van het paard aan vastliggen*)
nief scheên
een hoofd en voet aan de ploeg
eene sleger en eenen schee aan de bottrik (*bottrik = ladderachtig stel rond hooiwagen*)
een duivenkijker
een nief wiel op de oude dom (*dom: naaf van een wiel*)
een klos aan de ploegvoet (*klos : kort en dik stukje hout om iets op zijn plaats te houden*)
een nieven kruiwagen zonder rat of spon (*rad : wiel; spon : zijplank van een kar of kruiwagen*)
een schee aan de strooseise
een nieven botertrijl (*een steel in de boterstrijl*)
een hand in de ploeg (in de schietploeg)
een eeg vertand
een luy aan de asse

een borreputrad
een strooisysie geslepen
nief scheên en stapels op de slet gezet (*slet: slee om eg en ploeg te vervoeren*)
een nief karberre
een steel in de mestschup, in de koornschup
een krik op de riek gezet
een ladder gemaakt
een klamp aan de kruiwagen
eenen steel in de pios
eenen nieven beddenbak
een lat in den kruisboog
een stuk aan de berrie van de cabion (*boerenkar met ressorts*)
aan paar nief wietjes aan het cheesken (*cheesken = kleine koets; licht, hoog tweewielig rijtuig, met kap*)
een scheel op de marmit
hout voor een pompemmer
een pompbak voor den dokter
een patattenstamper, een patattenplanter gemaakt
een nief stootkarbak
een nief hondenkar gemaakt
een eeg dieper gelaten, nief tanden
twee kuipen gemaakt
een nieven beddenbak
een nieve rattental

Zo'n boek lag in het werkhuis van de wagenmaker en bleef daar altijd liggen. Vandaar het "bepotelde" ge-

havende uitzicht van de kaft en het zeer maffe geurtje.

In dat wagenmakersboek werd zeer boekhoudkundig voor die tijd alle gepresteerd werk netjes genoteerd. Familieleden hebben het boek later meegenomen om het te bewaren voor de familie Colen.

Wagenmakersfamilie

We spreken van een Nijlense wagenmakersfamilie Colen omdat we minstens drie generaties kunnen terugvinden die wagenmaker waren in Nijlen van vader op zoon :

- Adrianus Colen, ° Nijlen 07.02.1769 (genoteerd charron !)
- Petrus Colen, ° Nijlen 28.01.1801
- Ludovicus (Suske) Colen ° 11.12.1841

Er werd toen nog, als het moest, 12 uren per dag gewerkt. 1 werkuur = 0,25 frs (of 25 cent). Dus in bovenstaande "nieuwen zykbak" van 55,00 frs zitten heel wat werkuren, maar hoeveel juist is alleen te berekenen wanneer je de kostprijs van het hout zou kennen.

De mensen van het dorp kwamen bij hem ook voor het maken van doodskisten :

De Bouwelsesteenweg, ter hoogte van de verdwenen oude herberg "De Lelie".

- een gewone doodskist voor een volwassene kostte 8,00 frs
- een doodskist voor een kind kwam op 1,50 frs
- de doodskist van Trien Vercammen kostte 12,00 frs

De eiken (!) doodskist voor de vrouw van Jan Van Herck kostte 48,00 frs en bij Gust Landuit staat genoteerd : een doodskist voor hem en zijn vrouw = 26,00 frs.

Onze wagenmaker schrijft de namen zoals ze in de volksmond werden uitgesproken.

Twee "heren", nl. Monsieur Louis Beirens en Heer Leysen.

Bij de vele andere vallen o.a. op :
 Mie Beek, Soo Gewat, Trees schelft, Mie Wagemans, Soo de metser, Sus broek, Jan Rik, Grooten Van Tendeloo, Kapitein De Schutter, Garde Liekens, Martin Jakkes, Sus de smid, den Witten Pruis, Seppen De Doncker, Magere Verhaegen, baaske Wouters, den dekker en den Dikke Van Ganzen.

De Nijlense wagenmaker was ook bekend in Bevel (2 opdrachten) en Kessel (6 opdrachten). Hij was ook boer. Hij bewerkte een groot stuk land en verkocht de opbrengst ook in zijn wagenmakerij. Zo kunnen we lezen :

- 1 hectoliter haver = 4,65 frs
- 50 killos patatten = 3,00 frs
- 250 selderplanten = 0,40 frs
- 150 killos hooi à 4,50 frs = 6,75 frs
- 250 savooiplanten = 0,50 frs

Af en toe verkocht hij ook vlees : 7 pond vleesch = 5,32 frs

Heel af en toe deed de gemeente Nijlen een beroep op hem :

- een wiel aan de brandspuiten = 7,75 frs
- een stok voor de brandspuit = 2,50 frs
- steelen in de brandhaken gestoken = 2,30 frs
- de brandspuit opgeverft en gezuiverd in het jaar 1905

En ja, ook die andere macht van toen, de kerk van Nijlen, staat genoteerd :

- 14 printen voor den kruisweg ingelijst = 14,00 frs (15 10 1908)
- 53 ueren geverft met witlood, 1 killo groen, zwart, geel en stopverf, wit droogsel en secatif (later schreven ze siccatief, vermoedelijk ook soort droogsel), 6 liter olie, ½ liter terpentijnolie

De tand des tijds...

Maar wat ons nog het meeste intrigeerde was het opschrift van dit boek. Ja, hoe noem je zo'n wagenmakersboek met noteringen zoals in het fragment hierboven. Wij kunnen nog duidelijk lezen Colen en ook Nijlen. Maar daarvoor stond de titel. Enkele leesbare letters heeft "de tijd" ons overgelaten. 'Kenners' hebben er zich over gebogen, maar zonder eensluitend resultaat. Wij houden over : lapkarter, lastkarter, lastkahir. Omdat vandaag lastenkohier (bestek, nauwkeurige beschrijving van een aan te besteden werk) nog steeds gebruikt wordt, gaat onze (voorlopige) voorkeur naar het laatste: lastkahir.

Wij danken de familie Colen-Vervoort uit Kasterlee en ook de familie Colen-Van Herck uit Merksem voor de toestemming om dit bijzondere boek (135 jaar oud!) te mogen inkijken.

Luc Anthonis.

Mensen aan De Poemp

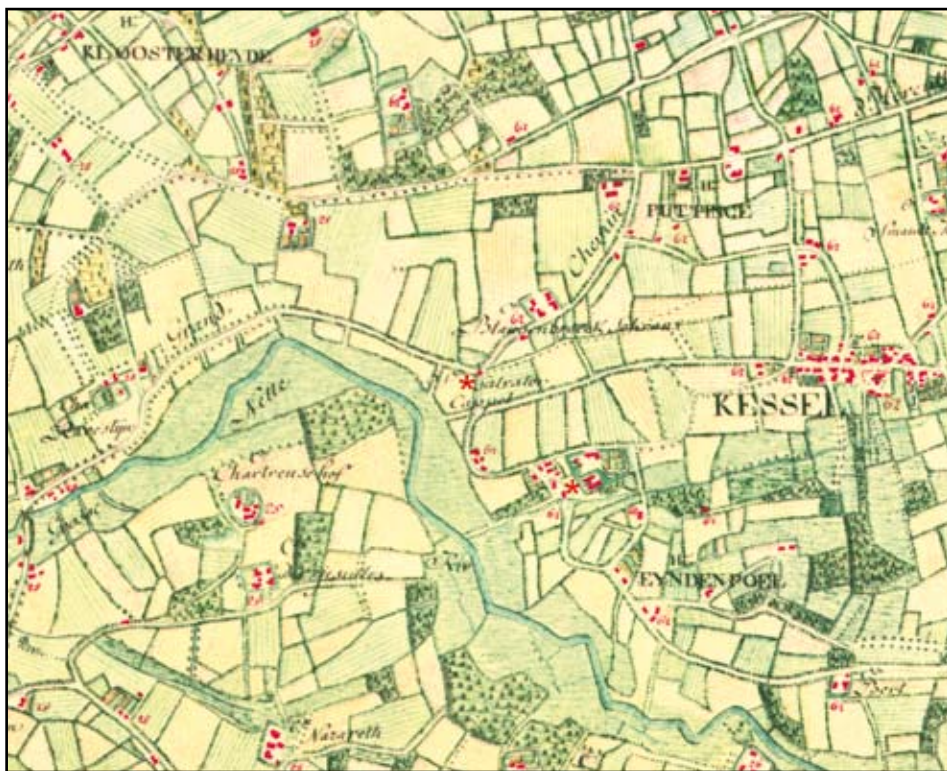
Jos Bastiaens, 03.481.81.90
 Hypoliet Budts, 03.481.69.27
 Walter Caethoven, 03.481.85.70
 Hendrik Claes, 03.481.82.58
 Flor Dieltjens, 03.481.70.41
 Herman Engels, 03.481.84.11
 Jef Hermans, 03.411.02.78
 Frans Lens, 03.480.04.81
 Jos Thys, 03.411.21.98
 Pol Van Camp, 03.481.74.38
 Ludo Van Gestel, 03.481.85.47

Het 135 jaar oude wagenmakersboek : de tand des tijds heeft ons slechts enkele leesbare letters van de titel overgelaten.

Roos- of Ruusbroek : een vergeten gehucht

Holvoet maakte in 1942 een uitgebreide studie over Lierse plaatsnamen. Daarin worden vele toponiemen van de Bijvangsdorpen (Bevel, Emblem, Kessel, Nijlen) geciteerd. Zo ook de naam Roosbroek, die hij situeert in de zuid-westhoek van Kessel, in de buurt van het kasteel van Laken, Terlaken of het verdwenen Kesselhof, dat ook wel eens het hof van Roosbroek genoemd werd.

Op de kabinetskaart van de Oostenrijkse Nederlanden van graaf Ferraris (1771 - 1778) vinden wij het besproken Kesselse gebied terug. Voor de oriëntering bracht de redactie een * aan ter hoogte van de "Salvator Cappel" en het verdwenen Kesselhof.

In 1312 wordt verwezen naar goederen gelegen in Roesbroec in Kessel. Dit wordt herhaald in 1350. In 1374 schreef men te Brussel in een leenboek, naar de naam van de schrijver Spechtboek geheten, "Kessela Salvatoris Rosenbroec bi Lyre ". We mogen dan ook stellen dat in die tijd hier een bewoonde omgeving bekend stond als Roes-, Roos- of Ruusbroek. De naam wijst op een moerassig terrein met rietbegroeiing (ruus / roos + broek of riet

en moeras). Volgens Stockmans lag Roosbroek ergens in de heide. Die bewering hebben we in onze jarenlange zoektocht in het Kesselse archief niet bevestigd gezien. We houden ons dus aan de visie van Holvoet, die toch een hele studie gewijd heeft aan onze plaatsnamen.

Op een tweede manier kwam de naam, nu Roesbroec geschreven, al vroeg in de kijker. In 1296 en in 1301 werd Egidius dictus de roesbroec als

een van de vier schepenen van de Bijvang van Lier vermeld, terwijl de anderen gewoon met hun voor- en familienaam genoteerd werden. Dit betekent dat Egidius genoemd werd naar de plaats waar hij woonde n.l. in Roosbroek, in de buurt van het oude Kesselhof. Stockmans merkte bij de naam Roosbroeck het volgende op: "Onder de oude families van Kessel houdt het geslacht van Roosbroeck den eersten rang en vormde hier een geslacht. Een gehucht droeg zelfs de naam dezer familie. Voor de XVIIe eeuw was Kessel met Bevel bijna steeds in de schepenbank van den Bijvank vertegenwoordigd door een lid dier familie..." In feite mogen we, zoals duidelijk uit bovenstaande tekst blijkt, het omgekeerde zeggen: de Rozenbroeckx en Van Roosbroecks hebben de naam aangenomen van het gehucht waar ze woonden.

Na Egidus Van Roosbroeck zullen inderdaad vele afstammelingen van hem of zijn familie dezelfde functie uitoefenen. Zeker van 1420 tot 1560, en wellicht ook daarvoor, leverden ze haast ononderbroken een van de vier schepenen van de Bijvang, die de belangen van onze dorpen in Lier moesten verdedigen, in zoverre dat het stadje dat gedoogde. Ze vertegenwoordigden de inwoners van Kessel en van Bevel, dorpen die steeds als een geheel beschouwd werden. Door de naam aan te nemen van de omgeving waarin de Van Roosbroecks oorspronkelijk woonden, bleef de herinnering aan die plaats, die toen al of mettertijd uitgroeide tot een gehucht(je), bewaard.

Keren we terug naar het Hof van Laken. In 1914 werd het door het

Belgische leger in brand gestoken en de muren neergehaald. Ook de merdikke bomen van de dreef naar de Liersesteenweg moesten verdwijnen. De reden? Tussen de forten van Kessel en Lier moest om veiligheidsredenen een open zone komen waarin geen enkel gebouw of boom, zelfs geen rijpend fruitboompje, mocht blijven staan.

Het voorlaatste kasteel, dat nog afgebeeld staat op de Ferrariskaart, was een echte waterburcht volledig omringd met brede grachten, aan de hele zuidkant beschermd door een moerassige strook en de Lindekensbeek.

Het kasteeldomein was bereikbaar langs een weg die aan de noordkant evenwijdig met de slotgracht liep en de Terlakenweg verbond met de Bartstraat. Een tweede weg leidde van de Liersesteenweg loodrecht naar de toegangbrug en het poortgebouw.

Na de vernieling van het kasteel en alle bijgebouwen bleef de slotgracht nog meer dan een halve eeuw tamelijk goed bewaard. Mettertijd werd ze dichtgestort. Alleen aan de westkant is nu nog een deel van de omwal-

ling bewaard. Veel gebruikte wegen die ernaartoe leidden, werden in de tweede helft van vorige eeuw van de ene dag op de andere tot grote ergernis van de bevolking afgesloten. Hoe dit oorspronkelijke hof eruitzag en wanneer het ontstond is een vraagteken. Op het terrein stonden – voor zo ver bekend – achtereenvolgens drie kastelen. Het is best mogelijk dat er voor het eerste stenen gebouw wel een houten verdedigingstoren stond, zoals dat in de vroege middeleeuwen gebruikelijk was. Of stond hier nog vele eeuwen vroeger een Romeinse versterking, een castellum, waaraan Kessel zijn naam heeft te danken?

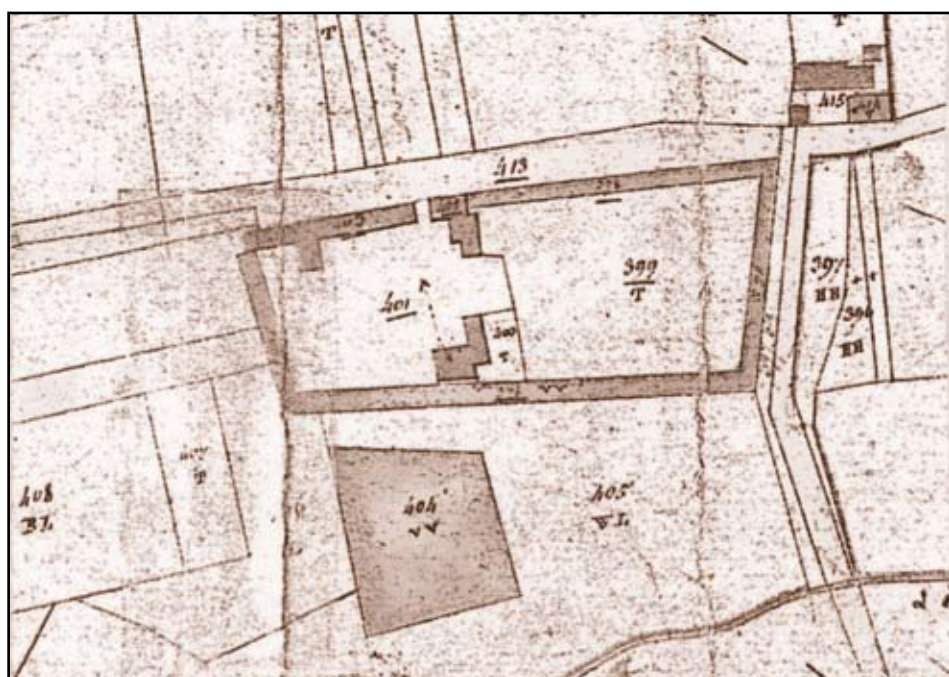
Het gehuchtje bleef bestaan tot op het einde van de 18de eeuw. Op de Ferrariskaart, een voorloper van de militaire kaarten en het kadaster, waarvoor in 1771 heel het dorp werd opgemeten door Oostenrijkse kanonniers die in Mechelen gekazerneerd waren, staat zowel het gehucht als het kasteel getekend. Een halve eeuw later werden de “primitieve” of oudste kadasterplannen van Kessel opgesteld (1825). Van de kleine woonkern op de Ferrariskaart is op het plan van het kadaster, behalve een paar huizen, weinig terug te vinden. Nu is daar

in de omgeving voor de beek van bewoning geen spoor meer, op het vervallen hoeveke van Laken na.

In de 13de eeuw had Kessel twee interessante kernen, de huidige dorpskom met een kerk en een molen en het Hof van Laken met een bewoonde omgeving die gekend was als Ruusbroek. De eerste kern op het hoogste punt van het dorp, de tweede laaggelegen in de buurt van de Lindekensbeek en de Grote Nete.

De zuidwestkant van Kessel is een boeiend gebied met tal van bewoningssporen: het Hof van Laken, de kern Roos- of Ruusbroek, de Franse nederzetting Uffegem aan het Kapelleke (verbonden via de oude Voetweg naar Herentals met Vissigem, nu Visseneinde), een geschonden begraafplaats uit de IJzertijd, circa 5 eeuwen voor Christus, aan dezelfde Voetweg (nu het westelijke gedeelte van de Nieuwstraat) op het Beleke ter hoogte van het Bloemenstraatje, het “haventje” aan de Lindekensbeek, den Amer, waar o.a. de stenen voor de kerk gelost werden, de Gallo-Romeinse nederzetting van de 1ste eeuw na Christus tegen de Nete en tenslotte, in dezelfde omgeving aan de Netedijk, de artefacten of stenen werktuigen die dateren van enkele duizenden jaren voor Christus. Het laatste woord over deze interessante omgeving is nog niet gezegd.

Frans Lens.

Op de oudste kadasterplannen van Kessel (1825) vinden wij het terrein terug waarop in de loop der tijden achtereenvolgens drie kastelen stonden.

- 1) Holvoet, Lode, Geschiedkundige toponymie van Lier, Licentiaatsthesis, 1942 (onuitgegeven).
- 2) Stockmans, J., B., Magistraat en Schependom der stad Lier, Lier 1902.

Nijlen en de abdij van Tongerlo

In het archief van Tongerlo's abdij zitten verschillende afschriften met geschillen over "thienden" en zo meer. Wat we er ook vonden was het huurcontract van de abdijs hoeven in Nijlen in 1543. Wij zijn die hoeves in oude plannen gaan zoeken! (Zie ook Poemp 66).

Voirwaerde van den hoeven tot Nylen.

Lucas vanYshoeve heeft in pachtinge ende in huer tot hem genomen, van mijn heere den prelaat van Tongerlo, een hoeve met alder toebehoorten en metter gewoenlyker thienden, mijn heere voirschreven toebehoerden, gelegen tot Nylen.

De pacht loopt over zes jaar, met mogelijkheid van verlenging tot 12 jaar, waarvan het eerste jaar zal beginnen half maart 1543. Als de pachter of zijn huisvrouw sterft, kan de prelaat, vooraleer de pachttermijn verstrijkt, de hoeve aan een ander verpachten. Als "voerlijve oft beemthueren" moet jaarlijks de som van 14 carolus gulden betaald worden. Bovendien moet de pachter voor de thienden jaarlijks 13,5 sester rogen, waarvoor de eerste maal moet betaald worden met Sint-Andries 1544. Jaarlijks moet voor de pacht van de hoeve 8 sesteren rogge, waarvan de eerste pacht zal vallen op het feest van Sint-Andries 1545.

Al het goed leverbaar graan en inlands koren "met wanne en vlegelen" "goed bereid, te leveren op de korenzolder van de Heer van Tongerlo uit de zak in de spycker van Herentals, alles gemeten met Antwerpse maten. Ieder jaar zal hij 50 eiken opgaande heesters en wassende houden, als er verdrogen moet hij andere in de plaats zetten. De Heer zal zeggen waar hij deze moet halen, de pachter moet ze zelf betalen. De pachter moet de hoeve zelf bewinnen om te winnen en te telen. Hij mag ze niet verder verhuren of verpachten

zonder verlof van de abt. Hij moet de abt met zijn gevolg op de hoeve kost en inwoon geven voor een dag en een nacht telkens de abt daarvan gebruik wil maken. Gebruiken ze meer dan één maaltijd dan zal de abt alles vergoeden.

De woning, de schuur, de kooien en stallen moeten door de pachter onderhouden worden. Hij moet kleine reparaties zelf uitvoeren met materiaal, latten en spijkers dat hij van de abdij krijgt. Grotere reparaties worden door werklieden van de abdij uitgevoerd. Hij moet ze enkel de kost geven.

De pachter moet op eigen kosten grachten en sloten schoon houden. Aan knechten of boden van de abdij op doortocht moet hij de kost geven.

De pachter moet 2 of 3 maal per jaar karweien uitvoeren voor de abt van Tongerlo met zijn wagen en paarden van Lier of Broechem tot Tongerlo als hij daarvoor verzocht wordt, op zijn kosten.

Vooraleer het pachtcontract van kracht wordt, zal de pachter mensen moeten aanwijzen die voor hem borg staan.

Aldus gedaan te Broechem in de kerk, op de 12 juni 1543.

Daarbij waren : Peeter Deens, meyer te Broechem, en de Heer Hendrik Elsenen, cancellier van de Heer van

Opmetingsplan Kievitsveld anno 1716

"Den 17 April 1716 tot Neylen aende hoof daer Andries goormans op woont ghemeten het kiewiets velt"...

Tongerlo, "als getuigen mij daar toe present. Pr. Scheelen notaris bij de raad van Brabant."

Een nieuwe hoeve

In 1614 aanvaardt Hans Schellens, een timmerman wonende in Tongerlo, een nieuw woonhuis te maken en te timmeren op de abdijs hoeve van de Heren van Tongerlo te Nijlen, waarop Peter De Vetter dan woont. Met een lengte van 68 voet (= 20,74 meter) en een breedte van 24 voet (=7,32 meter), verdeeld in verschillende kamers, keukens, enz., voor de prijs van 120 Rijns gulden, 2 vierdelen koren, een ton middelbier en een ton tafelbier. Alles te leveren ten huize Schellens te Tongerlo. Tijdens de werken moet de pachter hem "mond-cost" geven.

Het in kaart brengen.

Joris Subil, een Tiense landmeter, kreeg van prelaat Augustinus Wichmans de opdracht om alle goederen, lenen, cijzen, thienden, en erfpachten van de abdij op te meten en in kaart te zetten. Voor Nijlen gebeurde dat in september 1660. Het in kaart brengen van hun eigendommen heeft de Norbertijnen voordeel gebracht bij betwisting. Deze figuratieve kaart werd 60 jaar later nog eens overgetekend door P. Wijnricx. Het werd een verkleinde, maar nog meer gedetailleerde kopie (zie illustratie). Dit gebeurde op 17 april 1716. Andries Goormans woont dan op het goed. Met de Ferrariskaart krijgen we 60 jaar later nog meer duidelijkheid. Het

is opvallend hoe de wegenkaart van onze gemeente nauwelijks is veranderd in een periode van 200 jaar. En zo kunnen we ook onze abdijhoeve terugvinden. Vooral dankzij de kadasterkaart, waarop we het “Kievitsbeemdeken”, ooit eigendom van de abdij van Tongerlo, kunnen terugvinden. De hoeve zou gestaan hebben in de Hellevoortstraat, hoek Dorsel, juist voor de spoorwegovergang. De familie Dillen-Nijs heeft daar, als laatste bewoners, nog gewoond tot 1962. Daarna raakte deze boerderij helemaal in verval. Nu is ze volledig verdwenen..

Het einde

Zo zijn we op het einde van de 18de eeuw beland, toen de gevolgen van de Franse Revolutie zich ook in Nijlen lieten voelen. Zo werd de geestelijkheid van het bisdom Antwerpen voor 5 miljoen “livres tournoises” gebrandschat. Daarvan heeft de abdij van Tongerlo 1 miljoen betaald. Normaal dat je dat bedrag niet van vandaag op morgen kunt geven. Daarom besloot het Kapittel van Tongerlo om hoeves te verkopen. Zo zijn de eigendommen in Nijlen ook in die periode verkocht. We schrijven dan 1794; op 28 november 1794 worden in Nijlen 27 percelen gronden, weiden en bossen, evenals de hoeve verkocht voor 5000 gulden aan P.F. Van Leemput. Tot hier het verhaal van een van de oudste gebouwen van Nijlen, een gebouw dat helaas ook weer verdwenen is.

Pol Van Camp.

Met dank aan het archief van Tongerlo en het Kadaster van Nijlen.

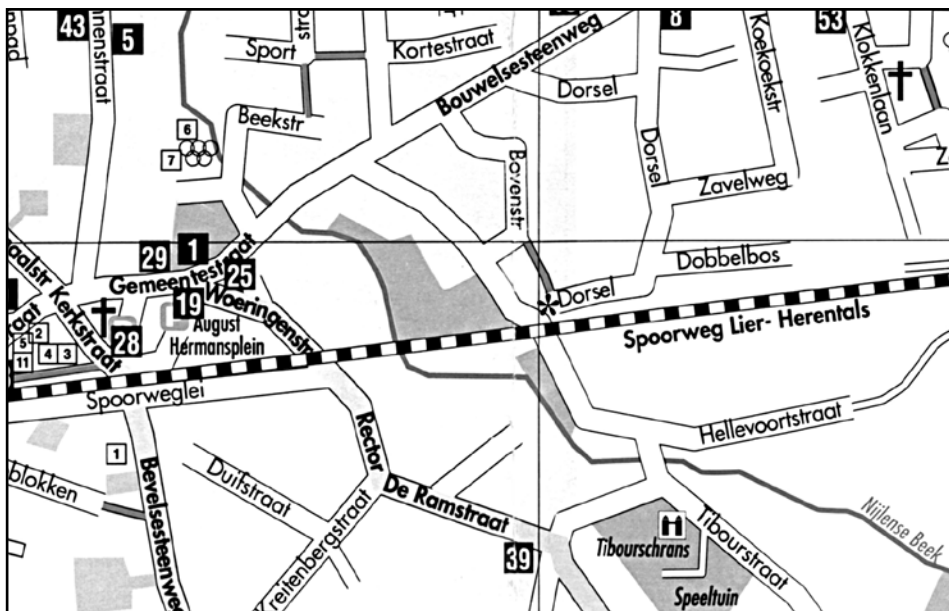
Geraadpleegde werken :

De abdij van Tongerlo, gebundelde historische studies, door J.C. Van Dijk.

Kaartboek van de Abdij Tongerlo 1665/1794.

Geschiedenis der gemeenten Kessel, Bevel, Nijlen, Emblehem en Gestel door J.B. Stockmans.

Archief De Poemp.

De ligging van de verdwenen Kievitshoeve gemerkt met een * op een hedendaags plan.

Detail Ferrariskaart (1771-1778). PA = pastorie; AH = abdijhoeve; TS = Tiboersschrans.

Uit het kaartboek van de abdij van Tongerlo (1660?). Let ook op de tekening van de kerk!

Verloren Vaardigheden

In een steeds veranderende wereld is de mens gedwongen zich aan te passen en steeds nieuwe vaardigheden aan te leren. We denken hier aan de bediening van de alsmaar vernieuwende machines en de beheersing van nieuwe technologieën. Maar door die evolutie zijn vele oude vaardigheden, meestal bekomen na een lange leertijd en opgebouwd door een jarenlange ervaring, verloren gegaan.

Het is opvallend hoeveel van die vaardigheden er verdwenen zijn in een tijdspanne van slechts één mensenleven. De interesse voor het verleden en de teloorgang van die vaardigheden was voor de heemkring de aanleiding om deze bijdrage te schrijven. Met als bijkomend doel de jongere poeplezers te laten kennismaken met de levenswijze van hun voorouders.

Het leven van de boer in de Kempen 60 à 70 jaar geleden was een hard bestaan, mechanisering bestond omzeggens nog niet. De boer volgde de gang van de natuur, stond op met de zon en ging naar bed wanneer ze onderging. Koeien melken gebeurde met de hand, de ploeg werd door een paard en tijdens de oorlog vaak door een ossenspan getrokken. Met de zeis werd het gras om te hooien en het voeder voor de dieren gemaaid, het koren werd geoogst met de pik, het binden van de schoven gebeurde met de hand en het dorsen van de halmen met de vlegel. Aardappelen werden met de riek geroid en met de hand opgeraapt. Op iedere boerderij bevond zich een slijpsteen; die diende om messen, spaden, bijlen en andere onmisbare werktuigen te slijpen. Die werd door een hendel in beweging gebracht en liep dan door een bak gevuld met water. De zeis haren (scherpen) met hamer op aambeeld, zelfs de kunst van het bezembinden hadden de meeste boeren onder de knie. Sommige boeren maakten zelfs hun eigen klompen. Allemaal vaardigheden die (bijna) verdwenen zijn.

Een scharensliiep.

Tot kort na Wereldoorlog II werden in de huishoudscholen aan de meisjes vaardigheden aangeleerd die vandaag niet meer in het lesrooster voorkomen. Ze leerden kleren verstellen, sokken en kousen breien, sokken stoppen als hiel of tenen kwamen piepen. Op kleding moesten de mensen toen, omdat ze weinig geld bezaten, immers zeer spaarzaam zijn. Deze vrouwen liepen school toen het spreekwoord “Beter een lap dan een scheur” gold. De toegenomen welvaart, de massaproductie van goedkope kleding en het feit dat de meeste vrouwen nu buitenshuis werken hebben die vaardigheden hun noodzakelijkheid en respect ontnomen.

De oudsten onder ons zullen zich zeker de leurder herinneren die regelmatig aan huis kwam met de vraag

“of er niets te slijpen was?” Zijn apparatuur werd aangedreven met de voet en was op een handkar geplaatst. Vaak kreeg hij de hulp van een hond om dat alles in beweging te brengen. Niemand kende zijn naam. Jong en oud kenden hem als de scharensliiep. Ook dat beroep bestaat niet meer.

Wie kende niet de vertinner, een rondreizende vakman die aan huis kwam om de messen, vorken en lepels van een nieuw laagje tin te voorzien. In de wijk waar hij zijn werkzaamheden ging uitoefenen, installeerde hij zich in een stalletje of schuurtje. ‘s Morgens haalde hij de bestekken op en ‘s avonds leverde hij ze als nieuw weer af. Ook deze vaardigheid is waardeloos geworden door het gebruik van roestvrije materialen.

Sommige ambachten, onmisbaar in een nog niet zo ver verleden, zijn omzeggens niet meer te vinden. Zo was de smid tot ver in de vorige eeuw een opvallende dorpsfiguur. Hij zorgde voor al het ijzerwerk dat burger en boer nodig hadden. Hij smeedde hekken en poorten, repareerde ploegen, spaden en bijlen en andere materialen. Ook het beslaan van paarden behoorde tot zijn vaardigheden. Ook de klompenmaker was een onmisbare ambachtsman tot ver in de 20ste eeuw. Nu is hij is nog slechts te zien op jaarmarkten en demonstraties van oude beroepen. Wie er nog zijn brood mee verdient in onze provincie is een uitzondering.

Moeten wij niet veel alerter zijn om wat verloren kan gaan door modernisering te bewaren? Ooit kan die kennis, kunnen die vaardigheden misschien nog nuttig zijn. Hopelijk zullen er altijd mensen zijn die die blijven doorgeven. Gelukkig zijn er ook musea en heemkringen die wat vroeger is bedacht, proberen te bewaren. Wij van De Poemp vinden dat een waardevolle opdracht.

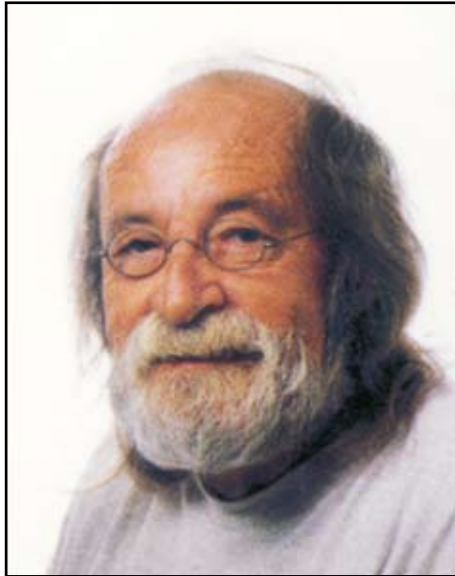
Hypoliet Budts.

Nijlen:

Herinneringen van een dagenmelker...

Toen ik onlangs in de milde ogen van het dorp keek, langs mijn gecomposteerde herinneringen en de bezonken voorvalletjes uit de tijd van vroeger stapte, terugdenkend aan de zélf gekozen eenzaamheid van mijn bestaan, langs de graftakken van betreden paden zwierf, langs veldwegeltjes, restanten bospartijen drentelde, dan weer lopend langs stille, oude huizen waarin eertijds op de Leuvense stoof waterketels zongen, een erf waar een vlierstruik stond, een kamer waar werd gebeden... ja, toen dwarrelde het verleden als een herfstblad met een watermerk op mij neer. Nijlen... Ik was in Nijlen, mijn grande amoureuse, mijn onderhuidse liefde...

Ik sprak met mensen, luisterde naar hun adjectieven, hun draaikonterij, hun versnellende woorden, loerde in de drabzak van hun ziel, hoorde hun afgezouten taal... Ik zag het standbeeld van een reiger op zoek naar vis, landende eenden op het water; ik keek naar de ruigheid van oude beuken, de weidsheid van de velden... Nijlen! Ik zag alles, zelfs de droesem, wat in mijn dubbelgebeide verbeelding woonde, alles wat ik nog bezat aan zekerheden: dageraad, hoognoen, avondstilte, nachten... Ik pootte mij uiteindelijk neer op het caféterras bij Miel van 't Sas, daar op de grens van Emblem en Kessel, waar, even voorbij 'de Seppekes', Nijlen de tong uitsteekt. Ik spreidde mijn vergeelde herinneringen voor mij uit, vroeg dertig bierviltjes en bestelde een tripel van Westmalle. In 't fleske. Zeeman geweest, ziet ge... Ik schreef wat nu zal volgen op die bierviltjes, tong tussen de lippen, potloodje in aanslag...

door Wim Van Gelder

Nijlen, voor mij ooit een oord van stilte, eigele zandwegen, de geur van dennen, velden, weiden, de smaak van hete drabbelkoeken in mijn mond, de odeur van buitenlucht in mijn haar én vrolijke mensen die zo anders waren dan de lui die ik kende in mijn geboortestad. Rust en vakantie, zo was Nijlen voor mij, geen bigotte zever, recht voor de knol, hart tussen huig en tong, jeukende vuisten, rauw taal-tje vaak, ruw volkje heel soms... ja, zo waren de mensen die ik vroeger in Nijlen kende, kort na de Tweede Wereldoorlog. Ik was toen een jongen van een jaar of twaalf, een blonde, heel soms ambetante aap met sproeten, een weerborstel als een raagbol, een spitsvil was ik, een sprietig jongetje met veel, erg veel vragen was ik, een lanterfanter, plantrekker en een dagenmelker, geen erwenteller. Ja, zo'n kereltje was ik. In de ogen van de Lierenaars waren die van Nijlen ruwe gasten. Ik heb daar nooit last gehad. Ze wisten dat ik meedeed aan

wedstrijden vrij worstelen in Antwerpen, in de worstelclub van Wolbach, samen met mijn oudere neef Joseph; hij toen kampioen van België lichte welters. Ik heb maar één keer, één keer, mot en mazzel gehad daar in Nijlen, in 1947. Toen wisten ze daar wie ik was.

Café-chantant 'Het Kruis' in Lier - Nijlen, waar mijn groteva ging zingen...

Ik ben geboren in Lier. Het is lang, lang geleden. Ik weet het. Ik moet daar niet moeilijk over doen. Mijn vader was slager, de jongste van twintig kinderen. Mijn groteva was 'liekeszanger' in één van de beruchtste, meest grauwe wijken van de stad, daar waar de voddemarchanten en de opkopers van oud ijzer woonden, namelijk het 'Katôzers', waar hij een herberg uitbaatte. 'Het Kruis' heette die herberg, waarover Felix Timmermans in zijn boek 'Pijp en Toebak' een verhaal heeft geschreven, hoewel hij daar nooit is binnengewest, want te ruw, te gevaarlijk voor buitenstaanders en te plat. Dààr, in die herberg, trad mijn grootvader elke zondag 'ten zes ure 's aaves' op, zo leerde mij een oude affiche die ik onlangs heb teruggevonden in het grisaille van mijn schuiven. Hij zong 'bedorven liedjes' over overspelige vrouwen, venten die hun wijf afsloegen, moeders die van armoede de tering kregen. Hij zong van de zwarte madam, korenpaters en roggemoeders, zatlappen, doodgegane kinderen en hij zong van borsten en billen waarvan, in de binnenstad, in de schijnheilige kring van de zogenaamde burgerchic, fluisterend en met afschuw werd gepraat. Eenmaal per jaar werden in de

herberg van mijn groteva waterratten klaargestoofd met saus donkerder dan beukenbladeren in september, brui-ner dan chocolademousse, lekkerder dan konijn. En men vrat ze op, de gestoofde ratten, zwigend, smak-kend, slurpend, ja, zelfs grommend als katten, want rijk waren ze niet, de klanten van groteva... Herberg 'Het Kruis', ja, dààr - café-chantant, waar mijn vader op 1 december 1903 als negentiende kind werd geboren en daarna in een patattenkrat naast de kolenkit en de potkachel werd gelegd. Het twintigste kind stierf drie dagen na zijn geboorte. Neenee, niemand heeft dat twintigste kind laten vallen, neeneenee.

De liedjes van mijn groteva waren zekerlijk niet kerks, niet christelijk, noch bevlogen door godsvrucht en deemoed, zachtheid en vrome wer-kelijkheid. Dat zeker niet. Integen-deel zelfs: ze waren eerder heidens van opzet die liedjes, ongepolijst, goddeloos van inhoud, met vloeken gekruid, met een hardgebakken struc-tuur gezongen, zodat, op een zondag in Nijlen, waar mijn groteva was gaan zingen na de hoogmis, hij onder luid awoertgeroep en verwensingen werd weggejaagd door enkele dorpelingen die een zeis en een bijl hadden mee-gebracht. Op de rand van een pek-king stond hij daar, hoewel groteva sterk was als een os, een vriend was van Pozeke Soep, de sterkste mens van Antwerpen en Sterke Jef van Kessel, een man die aan de toog een zak van veertig kilogram afvalvlees met zijn rechterpink een uur in de hoogte kon houden, omdat Sterke Jef angst had dat ze het darm- en kopvlees zouden stelen, wanneer Jef moest gaan pissen, middelerwijl een pint drinkend, hoewel ze in Nijlen toen al, me dunkt, wel wat gewoon waren... Mijn grootvader heeft het de Nijlenaars nooit vergeven. Mijn vader en ik wél!

Later heeft de familie Helleputte die herberg overgenomen, waar 'de zweep Helleputte', de grootvader van de S.K. Liersevoetballer Herman Helleputte, thans bij het kadervolk van die voetbalploeg, de uitbater

werd. Mijn grootvader zong ook naast de ingang van een kerk, vlakbij kerkportalen, meestal na de hoogmis, wanneer de geestelijke offers van de zondag waren volbracht, het gelovige volk van Nijlen de ziel had geschraapt en het dorp op vertier wachtte aan de herbergtafels en het toogblad.

Nicht Rosa en een buitenverblijf in Nijlen.

Ik stam uit een warme familie, volks dat wel, zelfs zeker en vast, met tan-tes die dermate goed voorzien waren van oren en poten – als ge begrijpt wat ik bedoel – zodat het gehele man-nelijke volk van Lier, er verliefd op was, zelfs pompier Van der Linden, ja, te zien aan de ogen van mijn neef Janus, die zo loens keek, zo scheel zag alsof zijn ogen in het soepbord van een equilibrist lagen, dansend op de dunne koord tussen roem en oneer, succes en dood. Nu goed: ik had dus vele nichten en neven, allemaal veel ouder dan ik, waaronder 'ons Rosa' (°1925, +1993), dochter van een zuster van mijn vader, 'tante Marie en haar man, mijn nonkel Jan Ceulemans', ook al een voetballer die, in de jaren na de Eerste Wereldoorlog, twee jaar als spits in de eerste ploeg van Lierse heeft gespeeld. Ach neen, niet dié Jan Ceulemans die alleman kent, wel deze Jan Ceulemans, mijn oom, in oktober 1953 meen ik, over-leden. Hij werd na zijn voetbaljaren bestuurslid en de officiële schoenma-ker van Lierse, zodat ik van tijd tot tijd met serieuze voetbalschoenen ter kerke kon gaan. Hun dochter Rosa, mijn nicht dus, werkte als bediende bij de toen zeer bekende Lierse firma 'NV Paul Willoqué', waar ze onder meer elektrische apparaten, radio's en televisietoestellen verkochten, tot voor enkele jaren gevestigd op de hoek van de brede Antwerpsestraat en de Kolveniersvest, de straat waar-in de kliniek is gebouwd. Die me-ner Willoqué bezat aan de Nijlense Koningsbaan - duidelijk zichtbaar van op de openbare weg, met aan de overkant, hoewel een ietsepietse verder, de 'Napoleonhoeve' - een

buitenverblijf in L-vorm opgetrokken, hier en daar met bakstenen kubussen afgebakend, waartussen struikgewas groeide. En vooraan was er een tuin die in puntvorm naar een zijarm van die Koningsbaan liep. Er stonden dennen in de tuin en ook wat - weze het oude, slecht getakte - fruitbomen tussen een wirwar van struikruigten en bremplekken met de kleur van gesmolten margarine. Van mijn nicht was bekend dat ze méérbegaafd was, wat van mij niet kan gezegd wor-den. Ze werd door het gelijknamige fonds van subsidies voorzien en ze sprak feilloos Frans, wat in die tij-den niet zo vanzelfsprekend was. Ze sprak zelfs 'oep de letter'. Ze zei niet: - mensenvlees, maar wel men-schenvleesch zoals het in die tijden werd geschreven, met de nadruk op de sch! Ook zei ze Paaasche! Nicht Rosa beredderde de gehele admini-stratieve beddenbak van deze firma, wat haar bij de familie Willoqué kind van den huize maakte. Ze kon ook genieten van de voordelen van het buitenverblijf, zoals dat daar aan de Koningsbaan. In die jaren slechts het voorrecht van enkelen, onder wie meneer Willoqué, een zeer gezagvolle man, die het in de wereld erg ver had gebracht. Ook ik, het bevoorrechte neefje van 'ons Rosa', mocht samen met mijn ouders van de gastvrijheid van meneer Willoqué gebruik maken, ervan genieten. Of ik tijdens de grote vakantie ervan heb genoten! Mensen toch! Ik wérd Nijlenaar! Het was een wilde, onstuimige wereld vol avonturen, spelen met jongens die ik nauwelijks kende, voordien nooit had gezien. Ze lieten godslasterende sche-ten en ze konden verdomme erg goed vloeken en heel ver spuwen, ach, wat konden die mannekens vér spuwen! Er was eentje bij die vier meter ver kon spuwen. En véél! Ohohoho! Een klad van twee centimeter was het heel vaak, zelfs op groen geleek het baldadige spuwsel van dat jongetje. Ik heb veel, heel veel van die kereltjes geleerd en later, niet zo erg later, hun frivole kennis aan mijn handzaam repertorium toegevoegd, zodat ze mij in Lier scheef, schots en zelfs schuin

bekeken, dankzij die van Nijlen.

Nijlen, een onbekende, indrukwekkende wereld voor mij...

De omgeving van die villa was toen heel groen, wonderlijk groen; de dennen ruisten in de sterfstilte van de zomerse namiddag, een sluimerende zon legde wat schaduwen op de wereld, schuivende wolken boetserden gezichten op de wegen... ik kreeg iedere dag het gevoel dat ik werd opgetild, meegezogen, drijvend boven de eeltplekken van het dorp, de verankerde zekerheden zoals het gemeentehuis, de dorpskerk en al het andere wat Lier niet te bieden had. Ik voelde me licht alsof ik hasj had gesnoven, zo was ik aan Nijlen verslaafd. En het beterde niet toen ik - ik was de winter voordien twaalf jaar geworden - op een meisje van Nijlen, dat daar in de omgeving van de villa woonde, verliefd werd en haar eeuwige trouw zwoer. Ze was twee jaar ouder dan ik. Ze kende al

enkele onderdelen van het negende gebod, en ook een paar vermakelijkheden van het zesde gebod was ze zich aan het eigen maken. Ja, ze had die zegeningen van de zonde al met wisselend succes uitgeprobeerd. Ik niet. Maria heette ze. Het was een mollig, ietwat sproetig meisje dat mij op een regenachtige namiddag in het tuinhuisje van Willoqué op de mond kuste, zodat ik van 't schrikken begon te hoesten. Ach, hoezeer moest ik hoesten, waarna ze mij een peer op mijn bakhuis mee naar huis gaf, zodat onze huwelijksdromen met een knal uiteenspatten. Maar luister, de dag nadien maakte ze het wederom goed, toen ze, tegen betaling van twee zeldzame sigarenbanden uit mijn verzameling, mij ongevraagd haar allerheiligste liet zien, denkkelijk met de hoop spoedig aan kinderen te beginnen. Waarop ik wederom begon te hoesten, het spoorwegs met mijn fiets afbolde en in spurtempo naar Lier reed. Nijlen? Ja, Nijlen! Mensen toch, Nijlen. Ik hou er begot

van! Ach... Alles geurde naar hars en zand, eigeel zand, met de onregelmatige, soms gelijklopende sporen van boerenkarren op de huidige Koningsbaan, uitdijend tot op Kesselhei, een eenzame weg waarlangs wij, vanuit het buitenverblijf van Willoqué, moesten lopen om bij Miel van 't Sas te gaan zwemmen. Met in de verte het geluid van een kerkklok die de gelovigen opriep het lof bij te wonen. Ik zal, kàn dat geluid nooit meer vergeten, al word ik honderd jaar en een klets maanden oud. En nu nog altijd, wanneer ik in de beslotenheid van mijn werkkamer aan Nijlen zit te denken, zie ik voor mijn ogen het gekromde lichaam van een boer, zittend op zijn hielen. Hij had zijn pet op de akker gelegd en op de klep zat een vlinder met vleugels die zich ritmisch als een blaasbalg openden en sloten. Het hoofd van de man was gebogen en hij zat geknield te bidden met samengevouwen handen tot de klepel van de klok een spraakgebrek kreeg en de man zich oprichtte om verder te

Wim Van Gelder, een dagenmelker en buitenbeentje, maar vooral een volkse en onvergetelijke schrijver

Wim Van Gelder is schrijver. Dat mag zonder twijfel gezegd worden van het volkse buitenbeentje dat al meer dan honderd boeken publiceerde. Elk vogeltje zingt zoals het gebekt is, en Wim heeft, laat ons zeggen, een ferme bek waaruit zonder problemen een taal vloeit die we wel vaak horen, maar zelden voluit geschreven zien. Volks dus.

Toen we met De Poemp enkele jaren geleden volop in de voorbereiding zaten van de moord van Nijlen (het toneelstuk, wel te verstaan!) hebben we mekaar nader leren kennen. Op een mooie zondagmorgen zaten we samen aan tafel en hij vertelde voluit, want vertellen kan hij. Hoe hij in Lier geboren werd in een gezin van twintig kinderen, hoe zijn grootvader een kleurrijk liedjeszanger en cafébaas was. Hoe hij studeerde aan het atheneum in Lier en aan het St.-Gabriëlcollege in Boechout. Hoe hij zeeman, globetrotter, ooit zelfs straatmuzikant en straatdichter was op de Europese wegen en het liedje "De Moord op de Pastoor van Nijlen" zong... Die moord werd een belangrijk gespreksonderwerp en het zal de lezer niet verbazen dat De Poemp zo uiteindelijk een beetje bijgedragen heeft aan een van Wims "Vertellingen van bij ons" : "De Moord op de Pastoor van Nijlen".

Wim werd abonnee van ons boekje en zo bleven we contact houden. Af en toe toch. Tijdens een onbewaakt ogenblik vernam ondergetekende zo hoe de volksschrijver in zijn onbezonnen jeugd jaren in de Nijlense villa van Willoqué (niet zo ver van mijn geboorteplek gelegen) vertoefde (en blijkbaar af toe "huishield"). Hij had het meteen over de eigele zandstraat die de Koningsbaan toen was - en van het een kwam het ander. Wim beloofde ons aan zijn Nijlense dagen een klad lyrische beschouwingen te wijden voor ons aller Poemp. Wij hebben dat letterlijk en onvoorwaardelijk geloofd en... na een spannende wachttijd is het nu zo ver. Lees maar, ongelovige. En in volgende Poemp komt er een sportief vervolg. Nog eens bedankt, Wim!

Walter Caethoven.

werken. Vlakbij liep een hond en in een tuintje hoorde ik iemand op een harmonica spelen. Ik ruik nog altijd de geur van de sparren, onderga de beklemming van de dennenbossen en ik voel de warme weldaad van de karrensporen in het puddingkleurige zand, alsof het een lichaam van een vrouw is. Nijlen! Nijlen, hoe ben je in mijn ziel gebrand! Dorp dat in mijn gemoed is getatoeëerd, alsof er snaren zijn gespannen.

Nu goed. Er waren nog twee andere families die ik goed kende. Lierenaars die daar bezijden de Koningsbaan, te midden de weelde van dennenbossen, een vakantiewoning hadden, weliswaar kleiner dan de villa van Willoqué, maar toch ruim genoeg om er te kunnen blijven slapen, wat ik ook deed. Het was de familie van Raymond Appeltant, een kleermaker van de Spoorweglei in Lier, ook al een voormalige voetballer van S.K. Lierse, een man die eveneens in de eerste ploeg heeft gespeeld. Ze waren familie van ons' Rosa. Ik echter niet. Daar bij Appeltant ging ik veel spelen met een van de dochters en fikfakken met haar vriendinnen, die ik leerde worstelen. Ik kreeg daar altijd een glas bier, zodat ik zingend naar huis reed. Toen al. Er was nog een familie die daar, vlakbij het buitenverblijf van Willoqué, Lierse ingezetenen waren het, een vakantiewoning had, namelijk de familie Van Haever uit de Berlaarstraat. De vader, later de zoon, was boekhouder bij de uitgeverij Van In. Ook dààr gingen we vaak dada zeggen.

Wim Van Gelder.

Vervolgt in volgende Poemp:
Gino Bartali in Nijlen...

Harem verder ontsluiterd.

Blijkbaar waren er veel lezers (m/vr) die deze foto (Poemp 66) en mensen erop kenden. Aan de hand van hun reacties kunnen we volgende aanvullingen en correcties geven. Eerst en vooral : het gaat niet om de vrouwenbond, maar wel om de kajotsters (VKAJ : Vrouwelijke Katholieke Arbeidersjeugd). Dat zeggen al onze correspondenten.

Van bakker Jos Wuyts vernamen wij dat Albert Van Houtven (Foto Walter) deze foto genomen heeft in hun bakkerij (Kerkstraat) ergens in 1947. De oven was toen al geïnstalleerd, maar er werd nog niet in gebakken, omdat zijn ouders opzagen tegen de rompslomp van de rantsoenzegeltjes. Met bakken zijn ze pas in december van dat jaar begonnen.

Voor de kajotsters was de bakruimte intussen een ideale vergaderplaats. Bakker Jos herinnert zich nog dat E.H. De Deyne, proost van de VKAJ, bij hen een trekzak staan had om de samenzang te begeleiden en dat hij daarop stiekem probeerde te spelen. Jeannette Nelis was toen de voorzitter volgens hem. De aanleiding voor de foto en de verkleedpartij was de intrede van Alice Goyvaerts bij de Witte Zuster van O.L.-Vrouw van Afrika. Daarom ook staat ze centraal achteraan en in ernstig postulantenzwart. Dat laatste wordt bevestigd door Agnes en Aline Goyvaerts, zussen van Alice. Volgens hen staan volgende meisjes op de foto:

onderste rij : Jeanne Kelber, Mit Cambré/Maria Verhaegen?, Netteke Cambré, Stanske Kelber;

2de rij : Maria Verheyen, Stanske Mariën (Trien van de gerde) en Julia De Cnaep;

achteraan : Cecile Noeninckx/Mit Verellen?, Melleke Verhaegen, ? , Fieke Peeters, ? , Roza Mariën (zus van Stanske)/Flora Horemans? , Alice Goyvaerts (°15/9/1920 - + 23/11/2008), Maria Cuypers, Mariake Wuyts, Jeannette Nelis, Tonia Claes, Jeanne Verheyen (zus van Maria) en Nieke Vercammen (schooljuffrouw v. Lier die in Nijlen kajotster was).

Christine Lieckens mailde dat zij op de foto haar moeder, Stanske Kelber (°1922) en haar tante Jeanne (°1924) had herkend en dat zij de foto aan haar tante had voorgelegd, maar dat die geen andere personen had kunnen identificeren. Ook José Augustijnen hielp ons in onze zoektocht naar de identiteit van de harem vrouwen. Voor al deze reacties onze warme dank. Helaas zijn wij er nog niet helemaal uit. Als je een van de vraagtekens kan invullen of een van de dubbelidentiteiten kan oplossen, laat het ons dan weten; de Poemp en zijn lezers zullen er je dankbaar om zijn.

Rik Claes.

Klas zuster Calasanza

Julienne Van Eester vulde voor ons het lijstje aan!

a) 1ste rij: 1. Mia Van Immerseel; 2de rij: 4. Mit Van den Broeck; 3de rij: 4. Celine Van der Linden; 4de rij : 1. Rosa Bossaerts; 5de rij : 1. Mit Van der Hoeven, 2 of 3 : Julia Bergmans, 4. Mit Verbist (en niet Mia Van Immerseel); 6de rij : ?

b) 2de rij : 1. Delphine Breugelmans, 2. Martha Lieckens, 4. ?; 3de rij : 1. Angèle Wuyts (Broechemsesteenweg), 5de rij : 1. ?

Ook hier wachten een aantal vraagtekens op een oplossing. Schrijven, bellen, mailen maar!

De Tachtigers van De Poemp...

*Een nieuwe lente en een nieuw geluid:
Ik wil dat dit lied klinkt als het gefluit,
Dat ik vaak hoorde voor een zomernacht
In een oud stadje, langs de watergracht –
Herman Gorter, Mei, 1889.*

In onze literatuurgeschiedenis vormen de zogeheten Tachtigers een bekende groep schrijvers en dichters. Zij richtten in 1885 een eigen tijdschrift op, De Nieuwe Gids. Het bestond tot 1943. Bekend is bijvoorbeeld de eerste regel uit het gedicht “Mei” van Tachtiger Herman Gorter: “Een nieuwe lente en een nieuw geluid”.

De Poemp heeft een harde kern van drie tachtigers! Tachtiger, omdat zij dit jaar 80 geworden zijn of het wel dra worden. Groep, omdat zij mekaar al van in hun jeugd kennen en steeds vrienden gebleven zijn. In de geschiedenis van de Nederlandse Letteren zullen zij allicht geen plaatsje krijgen, maar de overige mannen van De Poemp en haar tweeduizend lezers zijn ze erkentelijk voor hun gesmaakte bijdragen aan ons aller

lijfblad. Wij hebben het over Flor Dieltjens, alias Florke van Dest Pito, die de naam voor onze heemkring vond. Hij schrijft verhalen over heel Nijlen maar vooral verhalen “van over de beek”. Dan is er Jos Bastiaens ofte Jos Post. Jeugdsentiment is hem zeker niet vreemd en hij heeft onder andere op een plezante manier onze 19de-eeuwse voorvaderen vereeuwigd in zijn geschriften. Tenslotte is er de Poliet of Hypoliet Budts. Zijn – geschreven – levenswerk is de geschiedenis van ‘t steentje in onze contreien. Het werd de start van het nu regionale project Schitterend Geslepen. Een project waaraan hij gedreven meewerkte en waarop De Poemp echt fier is...

Tja, mannen, tempus fugit, de tijd vliegt. En hoe ouder een mens wordt,

hoe rapper het gaat. Maar De Poemp hoopt dat ge nog lang blijft schrijven. Want, kregen de literaire Tachtigers uit de 19de eeuw al vlug ruzie, bij ons is in de dertig jaar dat we samen poempen nog geen kwaad woord gevallen. ‘k Hoor u al zeggen dat er wel eens een paar “jonge snotapen” een nieuw lied zouden mogen brengen in onze bestuursploeg. En gelijk hebt ge, maar dat is weer een ander verhaal. ‘t Ga u goed, tachtigers van De Poemp en bedankt voor uw trouwe medewerking!

Namens de redactie:

Walter Caethoven.

In memoriam voor een vriend

Louis Buyens, alias de Witte Slinke, is niet meer

Louis Buyens is op 9 augustus 2010 zachtjes ingeslapen. Toen ik op 4 maart laatstleden de Witte een gelukkige 87ste verjaardag ging wensen, zat hij nog aan de tafel ‘patatten’ te schillen. Hij feliciteerde mij met het verschijnen van mijn debuutroman en haalde onmiddellijk de krantenknipsels hierover uit een oude doos. Zo was de Witte. Hij hield van de mensen en alles wat menselijk is. Was er altijd ‘geire ba’ en steeds bereid tot het uithalen van een grap. Voor alles wat zijn ‘liefste Nijlen’ aanging had hij oog en oor.

Wie kende de Witte Slinke niet? Als jonge voetballerkes moesten wij in zijn café verzamelen om naar de tegenstrevers te reizen. Hoe vroeg het ook was, de Witte was altijd present en goedgezind, ook al was het de zaterdagnacht laat geweest. Met een aanmoedigend woord wuifde hij de spelertjes dan uit, “je best doen, hè mannekes”... Ja, de Witte was een echte volksvriend, zoals de naam van zijn café liet vermoeden. Beste Witte, Nijlen en De Poemp zullen u niet vergeten, daarvan ben ik overtuigd. Eén van je vele vrienden:

Jef Hermans.

Vol zilveren tinteling: de Grote Nete van Lier tot Geel

Ons bestuurslid Frans Lens schreef, geboeid door de historische verhalen die verbonden zijn met de Grote Nete en de blijvende schoonheid van het omliggende landschap, een prachtig werk: De Grote Nete van Lier tot Geel. De Poemp kan dus andermaal fier de publicatie van een heemkundig boek aankondigen.

Frans voert ons mee met de rusteloos door de Zuiderkempens zijn weg zoekende rivier, van Lier tot aan de grens met Limburg. Onderweg maken we kennis met hoven en kastelen, sluizen, stuwen en bruggen, watermolens en statige herenboerderijen. De schrijver legt ons uit hoe en wanneer de Nete ontstaan is en vertelt hoe de rivier eeuwenlang in onze contreien een economische slagader was: hij vervoerde materialen en handelswaar en voorzag de Kempenaar van vis.

De bedrijvigheid langsheen de Neteboorden is nu zo goed als verdwenen, maar de pastorale schoonheid van de rijke natuur zorgt er nog steeds voor ademruimte. Denken we maar aan Kruiskensberg en het nabijgelegen

Foto: de Netevallei te Bevel

“Schipke”, waar de gestreste wandelaar zalige rust kan vinden terwijl dorst en honger gestild worden!

We hoeven onze lezers niet te vertellen dat Frans een rasverteller is. Hij schreef over de Grote Nete met veel geduld en zorg een prachtboek, “Vol zilveren tinteling”, waarbij hij kon rekenen op de medewerking van de heemkringen van Heist-op-den-Berg en Westerlo. Proficiat, Frans!

Het boek komt in oktober uit. Onze lezers willen wij graag de verzendkosten besparen. U kan het boek bestellen bij Frans en de andere bestuursleden van De Poemp. Het wordt uitgegeven op groot A4-formaat met prachtige foto's en illustraties. Het kost bij voorintekening 17 Euro in de gewone versie en 19,50 Euro gebonden, met harde kaft.

Het boek is een open uitnodiging om het bijzondere Neteland te herontdekken. Een boek dat u moet lezen!

Werken mee aan dit nummer :

Redactie : Luc Anthonis, Jos Bastiaens, Hypoliet Budts, Walter Caethoven, Rik Claes, Flor Dieltjens, Herman Engels, Frans Lens, Jos Thys, Pol Van Camp, Ludo Van Gestel

Fotografie : Walter Caethoven

Tekeningen : Dirk Lieckens, Marc Verreydt

Grafische vormgeving en zetwerk : Walter Caethoven

Eindredactie : Rik Claes

Je kan onze “Poemp” ook op het internet vinden. We beschikken over een eigen, volwaardige webstek. Het adres is: www.depoemp.be . En natuurlijk hebben wij ook een e-postadres: post@depoemp.be .

Met de steun van
Kempens Karakter en de Vlaamse Overheid.

